

Ecologisch werkprotocol

Leidingtracé Itteren - Meerssen Z-530-17

projectnummer 270913
concept revisie 0A
23 oktober 2015

Gemeente Maastricht
Veiligheid en Leefbaarheid

Ontvangen op : 14-12-2015

Zaaknummer : 15-2868WB

Behoort bij besluit van B&W
d.d. 12-05-2016

Behoort bij **ontwerpbesluit** van B&W
d.d. 10-03-2016

Ecologisch werkprotocol

Leidingtracé Itteren - Meerssen Z-530-17

projectnummer 270913
documentnummer 270913-EWP-01
concept revisie 0A
23 oktober 2015

Auteurs

[Redacted]

Opdrachtgever

N.V. Nederlandse Gasunie
Postbus 162
7400 AD Deventer

datum vrijgave
23-10-15

beschrijving revisie 0A
Concept

ED
[Redacted]

ED
[Redacted]

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en achtergrond	1
1.2	Uitgangspunten	1
1.3	Ecologische begeleiding	1
1.4	Zorgplicht	2
1.5	Leeswijzer	2
2	Beschrijving werkzaamheden	3
2.1	Werklocatie	3
2.2	Aanpassing	3
3	Mitigerende maatregelen	5
3.1	Ecologisch werkprotocol, -begeleiding en -werkverslag	5
3.2	Jaarrond beschermde nesten	5
3.3	Broedvogels	5
3.4	Vleermuizen	6
3.5	Hazelworm	6
3.6	Maretak	8
3.7	Herstel terrein	8
4	Planning	9
5	Calamiteiten	10
6	Geraadpleegde bronnen	11

Bijlage 1 Wettelijk kader

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

De Gasunie is voornemens om, in kader van het Gasunie Netwerk Improvement Program (GNIP), een aantal modificaties aan haar leidingnetwerk te doen. Het betreft in dit geval (leiding Z-530-17) meerdere en verschillende modificaties, zoals het verwijderen en plaatsen van leidingen en het aanpassen van schema's.

In opdracht van de Gasunie heeft Antea Group:

1. een natuurtoets opgesteld ten behoeve van deze aanpassingen,
2. nader onderzoek uitgevoerd naar vleermuizen, alpenwatersalamander, hazelworm en vaatplanten,
3. de natuurtoets aangepast ten behoeve van een ontheffingsaanvraag,
4. dit ecologisch werkprotocol opgesteld.

Bij de planvormingsfase voor deze aanpassingen is geconstateerd dat, naast algemene zaken als mogelijke broedgevallen tijdens het vogelbroedseizoen en het rekening houden met verlichting op ecologische waarden voor vleermuizen, de hazelworm en maretak aanwezig zijn in het plangebied. Er zijn geen andere beschermde vaatplanten aanwezig en geen verblijven van vleermuizen. In dit werkprotocol is vastgelegd welke maatregelen en werkwijze gehanteerd zullen worden om schade aan de beschermde natuurwaarden te voorkomen. Tijdens de uitvoering worden enkele van de werkzaamheden begeleid door een ecooloog.

1.2 Uitgangspunten

Dit ecologisch werkprotocol is gebaseerd op de gegevens die in het kader van de planvoorbereiding zijn opgesteld.

• 270913-Natuurtoets Itteren-Meerssen	september 2015
• 270913-Nader onderzoek Itteren-Meerssen	september 2015
• 270913-Veldbezoek 2 oktober 2015 Itteren-Meerssen	oktober 2015
• Rijksdienst voor Ondernemend Nederland;	Ontheffing FF/75C/201*/****

Het is verplicht dat de ontheffing, de natuurtoets en het ecologische werkprotocol ter plaatse van de werkzaamheden bekend en aanwezig zijn.

1.3 Ecologische begeleiding

De werkzaamheden worden afgestemd op het voorkómen van schade aan de aanwezige beschermde soorten. Dit vereist vaak maatwerk in het veld.

De ecologische begeleiding zal plaatsvinden door een ter zake kundige ecooloog. In het document staat hij verder vermeld als; de ecooloog.

Bij aanvang van de uitvoering zorgt de uitvoerder middels een toolbox-meeting ervoor dat de betreffende medewerkers van de uitvoerder voorgelicht worden over de aanwezige beschermde natuurwaarden en het hoe en waarom van de in dit ecologisch werkprotocol beschreven maatregelen en werkwijzen. De werkwijze wordt doorgenomen, de werkzaamheden dienen te

worden uitgevoerd conform de werkwijze in dit werkprotocol. Bovendien dient dit werkprotocol onder alle uitvoerende medewerkers bekend te zijn.

Tijdens de uitvoering worden enkele van de werkzaamheden op locatie begeleid door de ecooloog. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden heeft de projectleider van de Gasunie regelmatig contact met de ecooloog over de lopende zaken en brengt de ecooloog regelmatig een locatiebezoek. De uitvoeringsplanning en de wijzigingen hierin worden steeds besproken en getoetst aan het voorliggende werkprotocol. Bij eventuele ecologische knelpunten die zich tijdens de uitvoering voordoen, beoordeelt de ecooloog de situatie in het veld en probeert deze knelpunten ter plaatse op te lossen. Eventuele ecologische knelpunten dienen altijd direct gemeld te worden bij de ecooloog ter beoordeling.

De ecooloog wordt door de aannemer geïnformeerd over de voortgang van de werkzaamheden. Afhankelijk van de voortgang inspecteert de ecooloog specifieke terreingedeelten van het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde soorten. Beschermde soorten worden, waar mogelijk, direct verplaatst naar vergelijkbare biotopen buiten het werkterrein.

De werkzaamheden verricht door de ecooloog worden bijgehouden in een logboek. Hierin wordt bijgehouden welke locaties wanneer zijn bezocht en welke eventuele acties ondernomen zijn. Indien beschermde soorten worden weggevangen en overgezet, worden soort, vindplaats, datum/tijd, het aantal exemplaren, en de uitzet- en/of plantlocatie genoteerd.

Waar nodig adviseert de ecooloog aan de projectleider van de Gasunie om bepaalde werkzaamheden uit te stellen, dan wel indien vooraf de verwachting is dat op een later tijdstip knelpunten te verwachten zijn, deze werkzaamheden juist versneld uit te voeren (bijv. onder invloed van weersomstandigheden). Hierbij geldt dat de ecooloog adviseert. De Gasunie is en blijft altijd verantwoordelijk voor het juist uitvoeren van de werkzaamheden conform de Flora- en Faunawet.

1.4 Zorgplicht

De in dit document beschreven richtlijnen en maatregelen zijn nadrukkelijk bedoeld om negatieve effecten op specifieke soorten en specifieke locaties te voorkomen. In het licht van de bescherming van inheemse plant- en diersoorten zoals vastgelegd in de Flora- en Faunawet moet, voorafgaande en tijdens de uitvoering van werkzaamheden, nadrukkelijk rekening worden gehouden met alle aanwezige soorten in een gebied. Dit is in de Flora- en Faunawet verankerd middels de zogenaamde 'zorgplicht'. Deze houdt in dat, in alle redelijkheid, handelingen en werkzaamheden worden verricht of juist worden gelaten op een wijze die schade aan plant- en diersoorten zoveel mogelijk voorkomt.

1.5 Leeswijzer

Om dit document zo praktisch en zo beknopt mogelijk te houden zijn hierin geen herhalingen uit eerdere rapporten toegevoegd. De verdere opbouw van dit ecologisch werkprotocol is als volgt:

- hoofdstuk 2 beschrijft kort de werklocatie en de werkzaamheden;
- hoofdstuk 3 geeft de verplichte mitigerende maatregelen aan;
- hoofdstuk 4 behandelt een ecologische planning;
- hoofdstuk 5 behandelt calamiteiten, en wat ermee gedaan moet worden.

2 Beschrijving werkzaamheden

2.1 Werklocatie

figuur 2.1. Luchtfoto van het plangebied met de te plaatsen leidingen in open ontgraving (rood). De gele aanduidingen betreffen boringen. (Bron: Bing maps)

Het gebied heeft een agrarische hoofdbestemming met enige landwegen en wordt afgewisseld met vrijstaande woonhuizen, een landgoed, een provinciale weg, een park, een spoorverbinding en enkele bosschages. Het geprojecteerde tracé start bij het schema aan de Oostelijke Kanaalweg en loopt via een bosstrook naar het GOS Z068 Itteren, door jonge aanplant, langs de Meerssenhoven, om het landgoed Meerssenhoven, steekt via enkele weilanden door naar de Boekenderweg. De westzijde van de Boekenderweg volgend wordt de Fregatweg gepasseerd. Later wordt de Boekenderweg overgestoken en via de Tuinen van Vaeshartelt wordt de Weert gepasseerd en de Oude steeg gevolgd. Nadat de Oude Steeg wordt overgestoken loopt de gasleiding via een weiland onder de spoorverbinding Maastricht-Sittard door en eindigt ten oosten hiervan in een weiland. Het tracé volgt voornamelijk weilanden. De te passeren ecologische obstakels zijn van west naar oost de bomen bij het startschema, een bomenrij ten oosten van het landgoed Meerssenhoven waarvan wordt uitgegaan dat er niet gekapt hoeft te worden, het park Tuinen van Vaeshartelt (waterpartijen) en het bosperceel aan de Oude Steeg.

2.2 Aanpassing

Er worden een schema en enkele gasleidingdelen verwijderd aan de westzijde van het tracé. Er wordt ook een nieuwe gasleiding van ca. 2200 meter aangelegd. Aan de westzijde en oostzijde van de leiding worden schema's aangepast of geplaatst. Bijna de hele maatregel vindt plaats met open ontgraving. De enige, op het moment van schrijven van deze toets, bekende uitzonderingen op het open ontgraven zijn de boringen onder de Meerhoven, de Fregatweg en de spoorverbinding door. Voor de maatregel wordt in het plangebied, waar de leiding geplaatst

wordt, de bovenlaag verwijderd. Langs het leidingtracé wordt een werkstrook aangelegd van enkele meters breed. De totale werkbreedte is ca. 25 meter. Als de bovenlaag verwijderd is kan de leiding geplaatst worden. De openbare wegen kunnen als toegangsweg gebruikt worden. Er worden voor deze aanpassingen enkele stroken met bomen gekapt. De exacte aantallen en locaties zijn, op het moment van opstellen van deze toets, nog niet precies bekend. Er wordt tevens een watergang aangetast in de Tuinen van Vaeshartelt. Er worden verder geen sloten of waterwegen aangetast. Verder vinden de maatregelen plaats in agrarisch beheerde velden. Na de werkzaamheden wordt het werkterrein zoveel mogelijk in oude staat hersteld.

De Gasunie-werkzaamheden staan gepland voor januari t/m juli 2016.

3 Mitigerende maatregelen

Tijdens de onderzoeken zijn er (zwaar) beschermde diersoorten (Flora- & fauna-wet tabel 2&3) aangetroffen. Deze soorten en hun leefgebied kunnen negatief beïnvloed worden door de werkzaamheden. Om negatieve effecten te voorkomen dan wel te minimaliseren zijn mitigerende maatregelen samengesteld. Verstoring van beschermde soorten betekend overtreding van de Flora en Faunawet. Overtredingen van de Flora- en Faunawet komen op naam van de opdrachtgever van de versturende werkzaamheden. De Gasunie loopt dus risico als er verstoring van beschermde plant- en diersoorten optreedt.

Allereerst is het aan te bevelen zoveel mogelijk te werken buiten kwetsbare perioden voor de soorten wat betreft voortplanting en overwintering. In de planning en de uitvoering van de werkzaamheden is hiermee zoveel mogelijk rekening gehouden. Vanuit de natuurtoets worden de volgende maatregelen vastgesteld, rekening houdend met de planning:

3.1 Ecologisch werkprotocol, -begeleiding en -werkverslag

Er moet een ecologisch werkprotocol worden opgesteld waarin alle te nemen maatregelen worden vastgelegd. Dit ecologisch werkprotocol dient, met de natuurtoets en de ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet, op de locatie aanwezig te zijn, en bij alle betrokken partijen bekend te zijn. De werkzaamheden moeten aantoonbaar conform dit protocol worden uitgevoerd. Het betreft hierbij dit document. Deze actie is met de oplevering van dit document afgerond. De werkzaamheden moeten stap voor stap door ter zake kundige ecologen worden begeleidt en er moet een ecologisch werkverslag worden bijgehouden. Dit werkverslag wordt na de werkzaamheden door de begeleidende ecooloog afgerond en opgeleverd.

3.2 Jaarrond beschermde nesten

In het bosperceel aan de Oostelijke Kanaalweg bevindt zich een nest dat potentieel een buizerdnest kan zijn. Een buizerdnest geldt als jaarrond beschermd. In 2015 is er geen enkele vogel waargenomen die er gebruik van heeft gemaakt. De boom mag niet gekapt worden, kap van deze boom staat ook niet in de planning. Indien er een vogel gaat broeden zal dit afgehandeld moeten worden zoals in paragraaf 3.2. staat beschreven. Een afstand van 75 meter is echter een zeer beperkende factor op de voortgang van de werkzaamheden.

Indien er een vogel gebruik van dit nest lijkt te maken:

1. Er dient direct een calamiteit gemeld te worden aan de ecooloog,
2. De begeleidende ecooloog zal daarna langskomen om te bepalen tot waar men verder mag werken.
3. Er mag binnen het aangegeven gebied niet verder gewerkt worden totdat de ecooloog het gebied vrijgeeft nadat de jongen uit eigen beweging het nest hebben verlaten en het nest niet meer gebruiken als slaapplaats.

3.3 Broedvogels

Indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd hoeft geen rekening gehouden te worden met mitigerende maatregelen ten behoeve van vogels.

Als de werkzaamheden toch in het broedseizoen uitgevoerd moeten worden dient men met mitigerende maatregelen het broeden van vogels op of nabij de werklocaties te voorkomen. Als er toch vogels in het plangebied broeden, kunnen de werkzaamheden ter plaatse geen doorgang vinden tot dat de jongen zijn uitgevlogen. Voor de wet is er geen verschil tussen broedvogels gemaakt. Alle broedvogels zijn beschermd gedurende de voortplantingsperiode. Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verstoren en verjagen van broedende vogels. Wel is het toegestaan om maatregelen te nemen waarmee het gebied tijdelijk ongeschikt wordt als broedgebied voor vogels.

Om verstoring zoveel mogelijk te beperken worden de volgende maatregelen voorgesteld:

1. Werken buiten het broedseizoen; of als dit vanwege de werkzaamheden onmogelijk is:
2. Het werkterrein (schema's en toegangswegen) en ruime omgeving hiervan benodigd voor de werkzaamheden ruim voor het broedseizoen ongeschikt maken en houden voor broedende vogels.
3. Om gewinning te voorkomen; maaien zodat de vegetatie zeer kort is, ruim voor het broedseizoen. Daarna dient dit te worden onderhouden omdat het gebied anders weer geschikt wordt.

Als toch broedgevallen optreden, dient bij het uitvoeren van de werkzaamheden zoveel afstand gehouden te worden, dat geen verstoring op treedt. Deze afstand wordt door een ter zake kundige ecooloog vastgesteld.

3.4 Vleermuizen

De gehele omgeving kan in gebruik zijn als foerageergebied voor vleermuizen. Laanbomen kunnen door vleermuizen gebruikt worden als vliegroute. Er moet tijdens de werkzaamheden rekening gehouden worden met lichtoverlast op potentiële foerageergebieden en vliegroutes. Omdat er geen nader onderzoek geweest is naar de aanwezigheid van vliegroutes moet worden aangenomen dat de laanbomen een vliegroute zijn en dienen deze afgeschermd te worden van directe lichtval. Aangezien overal, achter de te kappen bomen die een onderdeel van een vliegroute kunnen zijn, bomen blijven staan worden nieuwe gaten groter dan 6 meter voorkomen.

Om verstoring zoveel mogelijk te beperken wordt de volgende maatregel voorgesteld:

1. Lichtoverlast in de buurt van verblijven of mogelijke foerageergebieden en vliegroutes moet worden voorkomen door het licht weg te draaien van deze potentiële locaties.

3.5 Hazelworm

De hazelworm is aangetoond bij de Oostelijke Kanaalweg. Bij deze modificaties worden bomen gekapt waar de hazelworm nog mogelijk overwintert bij de wortels. Na het kappen en werkgeschikt maken van het plangebied verliest de hazelworm leef-, voortplantings- en overwinteringshabitat. De soort zal dermate hinder ondervinden van de maatregelen dat het aanvragen van een ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- & faunawet noodzakelijk was. Het activiteitenplan, in de natuurtoets versie september 2015, bevat de mitigerende maatregelen om deze hinder te mitigeren en/of te compenseren. Met dit werkprotocol, de natuurtoets en het rapport nader onderzoek is de ontheffing eind september aangevraagd.

n.b.

De doorlooptijd van de behandeling van een dergelijke aanvraag kan vier maanden duren. In de ontheffing, bij verlening, kunnen extra of aangepaste mitigerende maatregelen worden opgenomen. Die zijn, bij het schrijven van deze versie van het werkprotocol, nog niet bekend.

Aangeraden wordt te werken buiten de kwetsbare periode van de winterslaap van de hazelworm. Dit betekent dat de werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden buiten de periode oktober t/m begin of half maart.

Aangeraden wordt te werken buiten de kwetsbare periode van de voortplanting van de hazelworm. Dit betekent dat de werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden buiten de periode juli t/m oktober.

De problematiek van deze bijna overlap van kwetsbare perioden wordt opgelost door in de eerste periode alleen werkzaamheden uit te voeren die dan mogelijk zijn, en vóór de tweede kwetsbare periode de dieren af te vangen. Omdat de werkzaamheden derhalve uitgevoerd gaan worden gelden voor de hazelworm onderstaande maatregelen.

Om verstoring zoveel mogelijk te beperken worden de volgende maatregelen voorgesteld:

1. De kap van de bomen moet tot het absolute minimum beperkt worden, zodat zoveel mogelijk natuurlijk leefgebied achterblijft voor de hazelworm.
2. De kap van de bomen kan tijdens de winterslaap van de hazelworm plaatsvinden, op voorwaarde dat de stronken in de grond blijven en niet verplaatst worden. Er moet daarbij voorkomen worden dat zwaar materieel de grond in het bosgebied verstoort. Dit kan met het gebruik van rijplaten tijdens de kapwerkzaamheden voorkomen worden. Na de kapwerkzaamheden moeten de rijplaten verwijderd worden.
3. Het werkterrein en de toegangsweg dienen, voorafgaand aan het afvangen van dieren, met schermen afgezet te worden, om te voorkomen dat dieren terugkeren in het werkterrein en op de toegangsweg.
4. Het plaatsen van vangmiddelen, zoals afgedekte valemers, gebeurt tijdens het plaatsen van het scherm.
5. Het plaatsen van vangmiddelen, zoals tapijstukken, moet ruim voor de afvangactie gebeuren om gewenning te laten ontstaan waardoor de vangstmethode efficiënter is.
6. Zodra de dieren uit hun winterslaap komen start de vangactie, die doorgaat totdat er geen dieren meer aanwezig zijn. De controle of de winterslaap is afgerond kan plaatsvinden door met regelmaat vangplaten te controleren.
7. Aanwezige dieren in het werkterrein en op de toegangsweg dienen, voorafgaand aan de werkzaamheden, afgevangen te worden en direct te worden uitgezet in identiek leefgebied. Naast het vangen via de tapijstukken, kunnen hiervoor ook methoden als vangstemmers (met dagelijkse controle) en handvangsten worden ingezet. De vangst is afgerond zodra de ecooloog constateert dat er geen dieren meer gevangen worden.
8. De keuze en plaatsing van de schermen en de vangwerkzaamheden dienen te worden uitgevoerd door een ecologisch deskundig persoon op het terrein van reptielen.
9. Nadat alle reptielen zijn weggevangen en in identiek leefgebied zijn uitgezet, kunnen de stronken van de bomen worden uitgegraven onder ecologische begeleiding. Uitschudden van de stronken is de laatste benodigde stap van de actieve ecologische begeleiding. Deze methode is eerder door ARK in samenwerking met RAVON in het ooibos van de Beuningse uiterwaarden uitgevoerd ten behoeve van de kamsalamander en functioneerde goed.
10. Vervolgens kunnen de graafwerkzaamheden aanvangen en de modificaties worden uitgevoerd.
11. Er wordt tijdelijk extra schuilgebied aangeboden. Denk hierbij aan een strook met grote gras- en zeggepollen, boomstronken e.d.
12. Na het uitvoeren van de modificaties dient het vergraven werkterrein en de transportweg weer zo goed mogelijk in oorspronkelijke staat te worden hersteld onder

begeleiding van een ecologisch deskundig persoon op het terrein van reptielen. Dit is inclusief herbeplanting.

3.6 **Maretak**

De bomen met maretak (ca. 3 a 4 stuks) kunnen, indien de ontheffing F-&F-wet wordt afgegeven op de huidige aanvraag, worden gekapt zonder verdere mitigatie.

3.7 **Herstel terrein**

Na het uitvoeren van de modificaties dienen de vergraven terreinen en de transportwegen weer zo goed mogelijk in oorspronkelijke staat te worden hersteld. Op locaties waar bomen gekapt worden kan herbeplanting plaatsvinden.

4 Planning

Hieronder wordt een globale planning weergegeven, waarbij de ecologie leidend is. De planning gaat uit van de uitvoering van de primaire werkzaamheden in de maanden februari t/m juli 2016.

<i>periode</i>	<i>Actie</i>
februari	plaatsen rijplaten en kappen bomen (zonder de stronken aan te tasten), verwijderen rijplaten
maart	plaatsen van het reptielenscherm en de vangmiddelen afvangen hazelworm
april	verwijderen stronken onder ecologische begeleiding vrijgave plangebied
april-juli	primaire werkzaamheden clean up

schema 4.1. Planning van de werkzaamheden

De Gasunie graafwerkzaamheden in het geheel kunnen pas beginnen na het vrijgeven van het plangebied. De primaire werkzaamheden kunnen dus pas beginnen na het wegvangen van de hazelworm en het uitschudden van de stronken.

5 Calamiteiten

Omdat ongewenste gebeurtenissen nooit geheel zijn uit te sluiten, dient er rekening te worden gehouden met gebeurtenissen ("calamiteiten") die afwijken van de geplande werkzaamheden en die belangrijke nadelige gevolgen kunnen hebben voor (beschermde) natuurwaarden. Om goed te kunnen reageren op dergelijke gebeurtenissen is het essentieel dat elke werknemer in voorkomende gevallen direct melding maakt bij de directie, opdat in overleg met een ecooloog direct maatregelen kunnen worden getroffen om effecten te beperken en om herhaling te voorkomen.

Onder calamiteiten wordt in dit werkprotocol voornamelijk gedacht aan het aantreffen van onverwachte beschermde soorten, het aantreffen van een broedgeval, of het aantreffen van beschermde soorten waar deze niet verwacht werden.

De ecooloog dient direct door de aannemer geïnformeerd te worden over de calamiteit. De werkzaamheden dienen direct stilgezet te worden totdat de begeleidende ecooloog in samenwerking met de uitvoerder een oplossing gevonden heeft en de werkzaamheden weer vrijgeeft.

De calamiteit wordt door de begeleidende ecooloog vastgelegd in het logboek met een goede omschrijving van de calamiteit en de oplossing.

Heerenveen, oktober 2015
Antea Group

6 Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- [redacted] et al. 2010. Zoogdieren van Limburg, verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht.
- [redacted] 2000. Vissen in Limburgse beken. De verspreiding en ecologie van vissen in stromende wateren in Limburg. Natuurhistorische Genootschap in Limburg/Stichting FIAVON. Stichting Natuurpublicaties Limburg Maastricht 2000.
- [redacted] et al. 2007. Avifauna van Limburg. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht.
- [redacted] 2009. Herpetofauna van Limburg, verspreiding en ecologie van amfibieën en reptielen in de periode 1980 - 2008. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. SOVON, Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- [redacted] 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. RAVON, Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- FLORON 2011. Nieuwe Atlas van de Nederlandse flora. Stichting FLORON, Nijmegen.

Ontheffing, protocollen en gedragscodes

- [redacted] 2015. Natuurtoets Itteren-Meerssen. Antea Group, Heerenveen.
- [redacted] 2015. Nader onderzoek Itteren-Meerssen. Antea Group, Heerenveen.
- [redacted] 2015. Veldbezoek 20151002 Itteren-Meerssen. Antea Group, Heerenveen.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland; Ontheffing FF/75C/201*/****
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaards (www.rvo.nl)
- Vleermuisprotocol_2013_27_maart_2013, Netwerk Groene Bureaus (NGB)
- Stowa soortenprotocollen (www.stowa.nl)

Beschermde gebieden

- Google Earth
- www.bing.com
- www.synbiosys.alterra.nl

Verspreiding en informatie

- Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)
- www.nederlandsesoorten.nl www.rvo.nl
- www.limburg.vissenatlas.nl www.ravon.nl
- www.zoogdiervereniging.nl www.zoogdieratlas.nl
- www.vleermuis.net www.vleermuizenindestad.nl
- www.dasenboom.nl www.vlinderstichting.nl
- www.vlindernet.nl www.libellennet.nl
- www.verspreidingsatlas.nl www.eis-nederland.nl
- www.wilde-planten.nl www.floravannederland.nl

Bijlage 1 Wettelijk kader

Flora- en faunawet

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Flora- en faunawet.

Algemeen Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de diersoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 - algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 - overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 - genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ (www.rvo.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan RVO.nl door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van

vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekent dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en

faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij RVO.nl voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie bijlage 1 Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij RVO.nl van het ministerie van EZ. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. RVO.nl zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wanneer gesloopt of gekapt wordt zonder vervolgonderzoek te laten plaatsvinden, en er blijken beschermde soorten aanwezig te zijn, dan wordt de Flora- en faunawet overtreden. Dit is een economisch delict waar boetes aan verbonden zijn.

Onderzoek naar vleermuizen duurt ongeveer 6 maanden. Indien het onderzoek over de winterperiode heen getrokken moet worden, kan het langer duren. Onderzoek naar andere soortgroepen kan vaak sneller (met 1 of 2 bezoeken) afgerond worden. De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij RVO.nl bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Een vleermuisonderzoek is circa drie jaar geldig. Indien de werkzaamheden niet binnen drie jaar hebben plaatsgevonden, dan moet opnieuw onderzoek worden uitgevoerd.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

1. het Ministerie van EZ geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
2. de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.

Natuurnetwerk Nederland

Hierna volgt een algemene beschrijving van het Netwerk Natuur Nederland.

Algemeen Natuurnetwerk Nederland

De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het Natuurnetwerk Nederland (NNN) van Nederland.

In het NNN liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123.000 ha. Ongeveer 45% van alle hectares NNN op het land is ook Natura 2000-gebied.

De term EHS (nu NNN) werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Netwerk van gebieden

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

Natuurbeschermingswet 1998

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Natuurbeschermingswet.

Algemeen Natuurbeschermingswet

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen.

Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt.

Beschermde gebieden

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- beschermde natuurmonumenten;
- wetlands.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht.

Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Op 1 februari 2009 is de wet opnieuw gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermd Natura 2000-gebieden die al plaatshadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:

- verbetering van de werking van de wet in de praktijk;
- verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

Beschermde Natuurmonumenten

Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermde Natuurmonumenten.

Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als beschermd natuurmonument. De natuurwaarden, waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN

www.anteagroup.nl

Copyright © 2015

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar worden
gemaakt door middel van druk, fotokopie,
elektronisch of op welke wijze dan ook,
zonder schriftelijke toestemming van de
auteurs.